

носи в планетарен или континентален аспект. Нещо повече, наложителността и строгостта към конкретните регулативно-контролни и санкциониращи „терапии“ срещу нарушили табулата за непозволено „вертикализиране“ в други съсловни пространства субект са били ежедневие в битността на много страни и народи, особено на европейските. Подобен маниер на регламентиране стерилността на хоризонталните социални пространства на отделните класи, прослойки и съсловия, заемащи различна йерархична позиция в държавната и обществено валидирана субординация, е бил присъщ до преди два века и за географските региони на славянския свят, на света, в който циганите масово са открили своята възможно най-добра земя за препитание, пребиваване и отседнало съществуване.

Следователно присъствието в исторически контекст на подобни ценностно-нормативни стандарти и „картини за света“ у различни етноси не дава никакви основания за грандоманско отношение към „своите“ и за дискриминационна интенция към показваното от ромите в тяхната историческа и съвременна житейска и брачна реализация. То може само да ни помогне да разберем характера и особеностите на онази историческа закъснялост, на „замръзването“, „забавянето“, „изоставането“ и относителното „спиране“ на часовника на обществено-историческото време, на различията между неговите показания спрямо ромската битност и душевност, сравнени с тези на други, съвместно съжителстващи с тях и обществено-исторически въздигнали се етнически общности в плана на разглежданата проблематика.

Именно това изоставане от „точното време“, по което другите етноси в различните предели на географското и социално-държавното пространство са сверявали актуалната си битийност, духовно-културната си ориентация и потенциите си, при ромите е детерминирало съответно съхранение и репродуциране в оптимален мащаб (спрямо другите етноси) на реликтови матрици в брачно-семејната мобилност, събитийност и процесуалност. На него се дължат и демонстративно или дискретно проявяващите се ориентации и прескрипции за спазването на „етничните прагласове“ в хоризонтално закрепостеното, неформално структурираното, амбивалентно проеци-